

Lokalavisen «Fremtiden» i Drammen 5. april 1973:

**Fossheim bruk rives etter 200 års drift i Sigdal.
Den siste eieren, Sigdal Sparebank har nå solgt
til nedrivning.**

I artikkelen heter det bl.a.:

Den opprinnelige teglverksdriften ved Hole gård og ved det senere Fossheim Bruk, som har uminnelige tradisjoner både i bygdas arbeidsliv og næringsliv, ble påbegynt allerede i 1758, da Mathias Heiberg Bache kjøpte Hole gård. Senere, i 1764, overtok kanselliråd Gert Falck den kjente Sigdals-gården. Da var det allerede kommet opp mange bygninger, samt et teglverk og tjæreverk. 29 år senere, i 1793, var en teglovn og to dobbelte og en enkelt tjæreovn i drift der.

Det var eierne av Hole gård som drev verket fram til 1901, da det ble overtatt av Steinar Kvisle. Anders Sandsbråten hadde det i to år, fra 1920 til 1922, da han solgte det til Martin Bergan. Fra 1954 ble det drevet av et andelslag, som ble dannet av bøndene i dalen, da det etterhvert ble vanskelig å skaffe sten av den gamle typen til reparasjoner av teglstenstakene.

Etter brannen i 1960, var det i en tid, fra 1961, i Harald Hoftuns eie, til Sigdal Sparebank overtok. Det vil si det samme som at verket var i drift hele tiden til det ble nedlagt for godt i 1960-årene.

Ifølge historiske beretninger skriv sognepresten her i 1816 at det hadde vært to mursten- og teglverksbrennerier, Hole og Skatvedt. Men de var nedlagt for noen år siden, ja eierne var døde. For de som kjøpte eiendommene der brenneriene lå, "dels ingen sans hadde for hva der angår almuens vel", dels og manglet formue. Amtmannen nevnte ikke dette teglverket i innberetningen for 1834, men han opplyste at en Nieblung drev et teglverk med to arbeidere og leverte 5000 mursten og 5000 teglsten i året. Leireltinga gikk med vasskraft, og det ble brukt 8 lakter ved til brenninga. Det måtte vært her Hole drev denne tida. Nettopp da overtok Hans Knudsen gården, og han drev verket sjøl. I 1834 leverte han sten til Olberg kirke i Krødsherad, i 1852 til Holmen nye kirke i Sigdal og i 1857 til Hovland faste nye folkeskole i Eggedal.

Videre beretter historien at teglmølla ved Hole lå der meieriet ble bygget senere. Det gamle teglverket gikk med hestekraft, og det fortelles at teglverkshestene var så øvede at de stanset sjøl når Økta var omme. Det var tre arbeidere ved verket i 1880. Ifølge notater av Hans Hole i 1878 tok de ut første brennsla 25. juni og rakk tre brenslar med ialt 21 224 taksten og 13 450 mursten. I 1880 begynte de verksarbeidet 28. mai, mens førstebrensla året etter ble tatt ut så sent som 11. august. Arbeidsfolka hadde den gang 24 daler for hver 1000 stein. De skulle ta ut lera i leretak, frakte den til

leremølla, kna den, fyller i formene, stryke den med håndkraft, frakte formene til tørkehuset og derfra til ovnen for å brenne emnene der, for så til slutt å ta stenen ut av ovnen og lagre den.

En teglverksarbeider tjente omkring 30 spesiedaler i sommerhalvåret på egen kost. Det svarte til en ort om dagen (80 øre dengang). Fra begynnelsen av var det ikke aktuelt å lage drenerør, for den slags kom ikke i bruk før sist på 1860-tallet. Da ble disse kjøpt utenbygds fra. Sist i 1890-årene tok de til å lage drenerør ved Hole Teglverk. Etter en modernisering i 1902 var verket oppe i hele 200 000 enheter sten i året. I 1882 var produksjonen vel 40 000, og i 1 4(?) vel 39 000 sten, og til dette kom noen hundre mønepanner hvert år. I 1885 ble hele verket taksert til 4000 kroner.

Ved henvendelse til Sigdal Sparebank får Fremtiden opplyst at brukseiendommen med driftsbygningene og det hele tilbehøret ble kunngjort til salg for nedrivning i vinter. Ved denne var hovedsaken for eierne å få revet og fjernet alt det gamle teglverkets tilbehør blant annet fra nedlagte tralleganger til øvrige verkshus, som ligger der til ingen nytte og bare forfaller mer og mer ettersom tiden går. - For 13 000 kroner ble det hele solgt til Sigdalsmannen, Elling Haugen, som allerede har begynt nedrivningen av det gamle teglverket.